

Є. С. КРЮКОВА

викладач

Національний технічний університет України
“Київський політехнічний інститут”

МОДЕЛЬ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНЬОГО ВИКЛАДАЧА ВИЩОГО НАВЧАЛЬНОГО ЗАКЛАДУ ДО ВПРОВАДЖЕННЯ ІНТЕРАКТИВНИХ ПЕДАГОГІЧНИХ ТЕХНОЛОГІЙ

У статті запропоновано модель підготовки майбутнього викладача вищого навчального закладу до впровадження інтерактивних педагогічних технологій, яка об'єднує такі структурні компоненти: цільовий, організаційно-діяльнісний та контрольний-результативний. Визначено принципи, критерії та рівні сформованості професійних умінь майбутнього викладача впроваджувати інтерактивні педагогічні технології.

Ключові слова: модель, підготовки, майбутній викладач, вищий навчальний заклад, інтерактивні педагогічні технології, принципи, критерії, рівні сформованості професійних умінь.

Актуальність статті зумовлена соціально-економічними потребами модернізації вищої педагогічної освіти як основи прогресивного розвитку України в загальноєвропейському й світовому контекстах та, відповідно, посиленням вимог суспільства до підготовки викладача нової формації, спроможного реалізовувати складні й багатоаспектні завдання сучасності. Саме тому значна частина науковців приділяє увагу проблемі професійної підготовки майбутніх викладачів, магістрантів, зокрема у вищій школі (А. Алексюк, В. Андрущенко, О. Гура, Н. Дем'яненко, Г. Ковальчук, Г. Козлакова, В. Луговий, В. Манько та ін.). Деякі з них (О. Єльнікова, Г. Коберник) акцентують увагу на використанні інтерактивних педагогічних технологій у системі підготовки майбутніх педагогів у вищому навчальному закладі (далі – ВНЗ).

Вагомий внесок у розробку інтерактивних педагогічних технологій зробили сучасні українські вчені І. Авдеева, Н. Дівінська, О. Комар, І. Мельникова, Н. Павленко, В. Петрук, О. Пометун, П. Пироженко та ін. Професійно-орієнтовані тренінги в контексті підготовки майбутніх економістів використовує у своїй діяльності Г. Ковальчук та ін. Методику професійної підготовки майбутніх соціальних працівників засобами інтерактивних технологій у ВНЗ досліджено І. Мельничук.

Спираючись на аналіз наукових досліджень з питань професійної підготовки майбутніх викладачів ВНЗ, ми дійшли висновку, що використання інтерактивних педагогічних технологій є предметом уваги багатьох дослідників. Проте, питання щодо підготовки майбутнього викладача ВНЗ до впровадження інтерактивних педагогічних технологій, моделювання цього процесу не знайшло відображення у наукових джерелах.

Мета статті полягає в теоретичному обґрунтуванні моделі підготовки майбутнього викладача вищого навчального закладу до впровадження інтерактивних педагогічних технологій.

Передусім, зупинимося на тлумаченні поняття “інтерактивні педагогічні технології”. Виходячи з аналізу тлумачень цього поняття, зокрема в працях Л. Бекірової, Л. Пироженко, О. Пометун та інших, ми конкретизували його сутність як організацію навчального процесу, яка забезпечує активний характер взаємодії всіх його учасників, включає чітко спланований результат навчання й використання окремих інтерактивних методів і прийомів [5, с. 40].

Для того, щоб процес підготовки майбутнього викладача ВНЗ до впровадження інтерактивних педагогічних технологій був ефективним, необхідно мати чіткі уявлення про початковий та кінцевий результат педагогічних зусиль у цьому напрямі. Найбільш продуктивним у такому випадку є метод моделювання, тобто створення моделей об’єкта дослідження, за допомогою яких можна досягти якісного рівня освітньої діяльності.

Результати аналізу психолого-педагогічних досліджень щодо експериментального моделювання виявив, що “модель” – це цілісна система, яка має мету, завдання, структуру, компоненти, підвищує ефективність педагогічних рішень, дає можливість висунення гіпотез, нарощує взаємозв’язок культури й виховання, дає змогу чітко бачити й вирішувати проблеми освітнього процесу. Виходячи з визначення названого поняття, у нашій статті модель підготовки майбутнього викладача вищого навчального закладу до впровадження інтерактивних педагогічних технологій розуміємо і як проект педагогічного процесу, який включає мету, завдання, критерії, рівні сформованості професійних умінь, форми й методи навчання, упорядковану сукупність педагогічних умов, яка будується на дидактичних принципах; і як результат підготовки майбутнього викладача вищого навчального закладу до впровадження інтерактивних педагогічних технологій (рис. 1).

Як видно з рис. 1, модель підготовки майбутнього викладача ВНЗ до впровадження інтерактивних педагогічних технологій включає такі структурні компоненти:

- цільовий, який розкриває мету, завдання й принципи підготовки майбутнього викладача ВНЗ до впровадження інтерактивних педагогічних технологій;
- організаційно-діяльнісний, який поєднує педагогічні умови й методи, спрямовані на підготовку майбутніх викладачів до впровадження інтерактивних педагогічних технологій;
- контроль-результативний, призначений для визначення успішності процесу підготовки майбутніх викладачів до впровадження інтерактивних педагогічних технологій.

Основу моделі підготовки майбутнього викладача ВНЗ до впровадження інтерактивних педагогічних технологій становлять загальні принципи навчання, серед яких виокремлюємо принципи системності, активності, гуманізації, рефлексії, цілеспрямованості, творчої активності, суб’єкт-суб’єктних відносин викладача й магістранта – майбутнього викладача. Зупинимося на їхній стислій характеристиці.

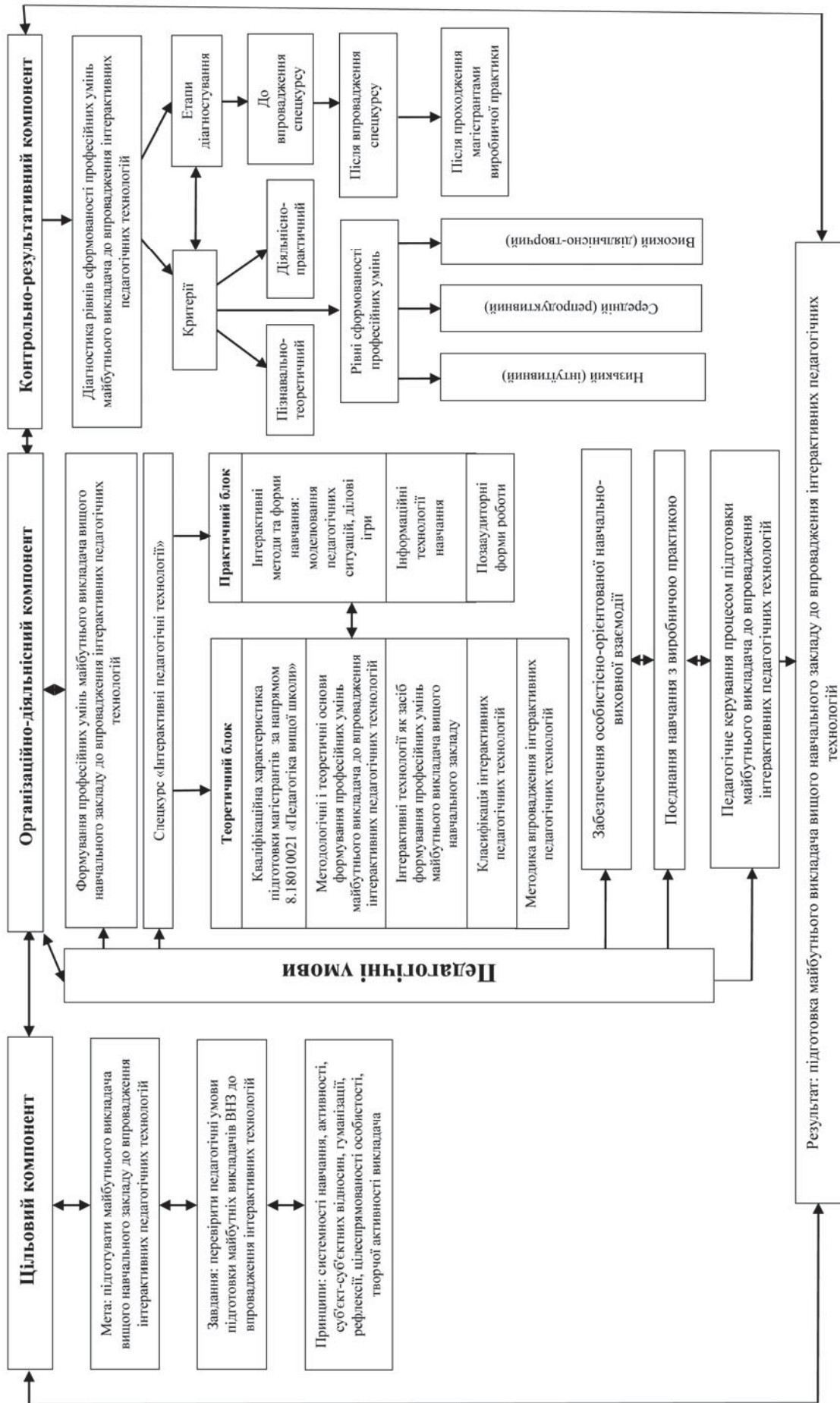

Рис. 1. Модель підготовки майбутнього викладача вищого навчального закладу до впровадження інтерактивних педагогічних технологій

Так, принцип системності навчання передбачає поетапне засвоєння теоретичного й практичного матеріалів.

На основі принципу активності відбувається залучення кожного магістранта до процесу навчання із застосуванням інтерактивних педагогічних технологій. Його дотримання сприяє якісному засвоєнню навчального матеріалу.

Відповідно до принципу гуманізації враховують вікові, індивідуальні можливості майбутніх викладачів під час добору методів навчання, створення доброзичливої, комфортної атмосфери, взаємної підтримки й співпраці.

Принцип рефлексії допомагає усвідомити процес навчання, осмислити отримані результати, проаналізувати свої відчуття, зробити висновки та відкоригувати особисті дії. Такий принцип створює можливість пригадати деталі власного досвіду, порівняти своє сприйняття з думками й поглядами інших студентів, викладачів.

Принцип цілеспрямованості спрямовує майбутнього викладача на спостереження за використанням інтерактивних педагогічних технологій в освітньому процесі вищої школи й бажання підвищення розвитку власних умінь щодо їх застосування.

Принцип творчої активності – передбачає ефективне планування освітнього процесу, внесення коректив у зміст, структуру й методи розвитку вмінь майбутнього викладача застосовувати інтерактивні технології.

Принцип суб'єкт-суб'єктних відносин передбачає навчання, яке базується на рівноправних відносинах викладача з магістрантом, ґрунтується на партнерських та демократичних відносинах у навчанні. Викладач не прагне нав'язувати студентам своїх думок, а діє разом з ними. У свою чергу, студент має можливість спробувати себе в ролі організатора, лідера тощо.

Названі принципи моделі підготовки майбутнього викладача ВНЗ до впровадження інтерактивних педагогічних технологій перебувають у тісному взаємозв'язку, доповнюючи та збагачуючи один одного.

Дієвість моделі уможлиблюють педагогічні умови, серед яких: забезпечення особистісно орієнтованої освітньої взаємодії в системі навчання відносин "викладач – студент"; формування професійних умінь майбутнього викладача ВНЗ до впровадження інтерактивних педагогічних технологій; розробляння й цілеспрямоване впровадження в навчальний процес спеціалізованого навчального курсу; побудова занять майбутніх викладачів з обов'язковим систематичним включенням інтерактивних методів навчання; зв'язок теорії з виробничою практикою.

Ефективними формами впровадження розробленої моделі стали як традиційні (лекції, семінари, практичні заняття, педагогічна практика, методичні консультації та інструктаж), так і інноваційні (педагогічна інсценізація, конкурси, навчально-педагогічні ігри, тренінги тощо).

Під час розробляння моделі варто зважати на суттєве значення відвідування студентом практичних занять викладачів, які активно використо-

вують інтерактивні педагогічні технології, ознайомлення з сучасною психолого-педагогічною та науково-методичною літературою, в яка містить опис і розробки навчально-педагогічних ігор сучасних українських та іноземних авторів. Самостійна робота студентів також знайшла своє відображення в розробленій програмі спецкурсу “Інтерактивні педагогічні технології”, у зміст якої були включені творчі завдання.

Для успішної дії й наукової організації розробленої моделі важливим є визначення критеріїв рівня сформованості професійних умінь майбутнього викладача ВНЗ до впровадження інтерактивних педагогічних технологій.

Під критерієм розуміємо об’єктивну ознаку, яка допомагає викладачеві здійснювати оцінювання ступеня сформованості професійних умінь магістрантів упроваджувати інтерактивні педагогічні технології [5, с. 102].

Спираючись на діагностичні методики Н. Дівінської, І. Мельникової та інших, для визначення рівня сформованості професійних умінь виокремлюємо два критерії: пізнавально-теоретичний і діяльнісно-практичний [3].

Пізнавально-теоретичний критерій відображає наявність у майбутнього викладача позитивного ставлення до використання інтерактивних педагогічних технологій в освітньому процесі й характеризується знаннями змісту, методів, форм та класифікації інтерактивних педагогічних технологій.

Діяльнісно-практичний критерій – визначає рівні сформованості в студента-магістранта вміння добирати й застосовувати інтерактивні педагогічні технології відповідно до рівня знань, вікових, психологічних та індивідуальних особливостей тих, хто навчається; володіння педагогічною технікою й прийомами педагогічної взаємодії.

Під час розробляння рівнів сформованості професійних умінь упроваджувати інтерактивні педагогічні технології ми звернули увагу на класифікацію та обґрунтування останньої О. Абдуліною. Зокрема, науковець виокремлює чотири рівні сформованості педагогічних умінь: низький (репродуктивний), середній (репродуктивно-творчий), високий (творчорепродуктивний), найвищий (творчий). При цьому О. Абдуліна підкреслює, що основними шляхами формування професійних умінь у студентів є засвоєння психолого-педагогічних знань у процесі навчання; розвиток педагогічного мислення у процесі вивчення дисциплін психолого-педагогічного циклу; формування вмінь і навичок за рахунок регулярної практичної роботи [1].

На особливу увагу заслуговує підхід до визначення рівнів готовності до інноваційної діяльності в праці О. Гончарової, яка виокремила чотири рівні готовності до інноваційної діяльності.

Так, низький рівень відзначається тим, що студенти не мають потреби в педагогічній творчості, дослідницькій роботі, у них не сформовані необхідні знання й уміння роботи з інформацією, їм властивий несистематичний пошук нової професійно значущої інформації, недостатній рівень знань і вмінь для проведення пошукової й інноваційної роботи, студенти

використовують лише традиційні методи, прийоми навчання, у них наявні стійкі нормативні способи діяльності.

Характеристиками середнього рівня є виявлення бажання проводити психолого-педагогічні дослідження, розробляти нові педагогічні проекти, часткова сформованість уміння самостійного пошуку, систематизації та подання навчальної інформації, володіння знаннями теоретичних і практичних методів педагогічних досліджень, обізнаність щодо сучасних технологій навчання та орієнтування в нових педагогічних ідеях.

Достатній рівень виявляється в тому, що в студентів спостерігається стійкий інтерес до педагогічного експериментування й інноваційної діяльності.

Високий рівень готовності до інноваційної діяльності вирізняється стійким інтересом до педагогічної діяльності, досконалим володінням прийомами самостійного пошуку, систематизації й подання наукової й навчальної інформації, теоретичними й практичними методами досліджень, технікою організації та проведення педагогічного експерименту [2].

На основі визначених критеріїв, показників нами обґрунтовано три рівні сформованості в майбутнього викладача професійних умінь упроваджувати інтерактивні педагогічні технології: низький, середній, високий.

Для низького (інтуїтивного) рівня характерне недостатнє засвоєння магістрантом основних теоретичних знань про сутність поняття “інтерактивні педагогічні технології”, класифікацію інтерактивних педагогічних технологій, основні методи й форми інтерактивного навчання. У магістрантів відсутня мотивація щодо оволодіння інтерактивними педагогічними технологіями. На такому рівні сформованості вмінь особливо важлива професійно орієнтована допомога з боку викладача.

На середньому (репродуктивному) рівні магістрант осмислює важливість використання методів інтерактивного навчання, має несистематизовані теоретичні знання в цій галузі, виявляє інтерес до їх поглиблення, усвідомлює, які з них необхідні для застосування інтерактивних педагогічних технологій, ознайомлений з інноваційними методами й формами роботи, виявляє ініціативу, творчість під час розроблення заняття, володіє окремими конкретними ігровими діями, які використовує в типових навчальних ситуаціях, але потребує інструктивно-консультативної допомоги з боку викладача.

Високий (діяльнісно-творчий) рівень вирізняється ґрунтовними знаннями основних понять, класифікацій інтерактивних педагогічних технологій, усвідомленням майбутнім викладачем необхідності впровадження в педагогічний процес інноваційних методик і технологій. Такий рівень означає теоретичну, практичну готовність магістранта застосовувати інтерактивні методи навчання, характеризується досконалим володінням професійними вміннями. Магістрант здатний самостійно розробляти й упроваджувати різні методи інтерактивного навчання в освітній процес,

прогнозувати та передбачати результати своїх дій і дій тих, хто навчається. Роль викладача на цьому рівні має консультативний характер.

Із метою забезпечення ефективності процесу підготовки майбутніх викладачів до впровадження інтерактивних педагогічних технологій на основі визначених критеріїв, показників і рівнів розроблено діагностичну карту, яка уможливила якісне й компетентне проведення діагностування сформованих таких умінь у магістрантів.

Висновки. Узагальнюючи вищезазначене, хочемо звернути увагу на те, що створення моделі підготовки майбутнього викладача ВНЗ до впровадження інтерактивних педагогічних технологій дало змогу застосувати її на практиці в освітньому процесі ВНЗ, що покращило рівень професійних умінь магістрантів. Перспективним напрямом дослідження є характеристика відповідних педагогічних умов цього процесу.

Список використаної літератури

1. Абдуллина О. А. *Общепедагогическая подготовка учителя в системе высшего педагогического образования* : [для пед. спец. высш. учеб. заведений] / О. А. Абдуллина. – Москва : Просвещение, 1990. – 141 с.
2. Гончарова О. А. *Педагогічні умови підготовки майбутнього вчителя іноземної мови до інноваційної діяльності* : автореф. дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04 / О. А. Гончарова. – Київ, 2008. – 22 с.
3. Дівінська Н. О. *Формування у студентів філологічних факультетів професійних умінь проведення навчально-педагогічних ігор* : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04 / Наталя Олександрівна Дівінська. – Київ, 2006. – 217 с.
4. Ковальчук Г. О. *Організація професійно зорієнтованих тренінгів в контексті управління знаннями у дидактичній системі ВНЗ* / Г. О. Ковальчук // *Проблеми сучасної педагогічної освіти*: зб. статей. – Ялта : РВНЗ “Кримський гуманітарний університет”, 2013. – Вип. 41. – Ч. 1. – С. 93–99.
5. Крюкова Є. С. *Підготовка майбутнього викладача вищого навчального закладу до впровадження інтерактивних педагогічних технологій* : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04 / Є. С. Крюкова. – Київ, 2015. – 195 с.
6. Мельничук І. М. *Теорія і практика професійної підготовки майбутніх соціальних працівників засобами інтерактивних технологій* : дис. ... д-ра пед. наук : 13.00.04 / І. М. Мельничук. – Тернопіль, 2011. – 585 с.

Стаття надійшла до редакції 23.09.2015.

Крюкова Е. С. Модель подготовки будущего преподавателя высшего учебного заведения к внедрению интерактивных педагогических технологий

В статье представлена модель подготовки будущего преподавателя высшего учебного заведения к внедрению интерактивных педагогических технологий, которая объединяет следующие структурные компоненты: целевой, организационно-деятельностный, контрольно-результативный. Обозначены принципы, критерии и уровни сформированности профессиональных умений будущего преподавателя внедрять интерактивные педагогические технологии.

Ключовые слова: *модель, подготовка, будущий преподаватель высшего учебного заведения, интерактивные педагогические технологии, критерии и уровни сформированности профессиональных умений.*

Kriukova E. The Structure of Future Teacher Training of High School for Applying of Interactive Pedagogic Technologies

The article is devoted to the important and essential problem dealing with professional training of future teachers of high school for applying of interactive pedagogic technologies.

The system is created in the article. There are three components (target, organisational-activity, control-effective) in the system.

The term “criteria of educational skills” and “levels of educational skill” from the point view of leading scientists as a principle and technology of education is observed in the article.

The model is based on the general principles of education, such as: principle of classification, activity concept, principle of humanity, reflection principle, creative activity.

The effective forms of designed model are traditional forms, such as lectures, seminars, practical employments, pedagogical practice, methodical consultations and instructing and innovative forms – competitions, educational-pedagogical games, training and others.

In the process of scientific research the following methods of statistic analysis, comparisons, summarizing and expert’s evaluation were applied. Besides, the methodic of diagnosis and technologies concerning professional training of future teachers of high school were introduced.

Key words: *interactive pedagogic technology, profession skills and abilities, pedagogical conditions, model, criteria, figures, levels.*